

‘Dit is mijn Zoon, mijn veelgeliefde, in wie Ik welbehagen heb.’ (Mt 3,17 b)

Catechese op zondag: het feest van Jezus’ doopsel

Situering

‘Het doopsel van de Heer’ is een feest dat gevierd wordt op de zondag na Openbaring of Epifanie, behalve wanneer Openbaring op 7 of 8 januari valt: dan wordt Jezus’ doopsel op de daarop volgende maandag gevierd. Het is een feest dat de *kersttijd* afsluit én de *tijd door het jaar* opent. Erna volgt dus de tweede zondag door het jaar. De liturgische kleur is wit.

Opzet

De verschillende inhouden en werkvormen van deze catechese haken allemaal aan het evangelie van deze feestelijke zondag. De evangeliëlezing komt parallel voor bij Mt, Mc en Lc (A-jaar Mt 3,13-17, B-jaar: Mc 1,7-11, C-jaar Lc 3,15-16.21-22). De andere lezingen verschillen van jaar tot jaar, al laat het missaal de mogelijkheid jaarlijks de eerste en tweede lezing van het A-jaar te hernemen. Sommige catechesegroepen kunnen door kinderen en volwassenen samen worden gevolgd. Andere zijn eerder bedoeld voor specifieke doelgroepen.

Verloop

De ganse catechese is voorzien op 90 minuten.

Daarvan zijn de eerste 20 minuten collectief bedoeld. Dit **startmoment** bevat het voorlezen van de Schrifttekst van de zondag (of het bekijken van een filmfragment uit ‘Il vangelo secondo Matteo van P.P. Pasolini’), een gezamenlijk zangmoment, een korte duiding van de tekst (een catechetische impuls) en een voorstelling van de verschillende catechesegroepen. Vervolgens gaan de deelnemers naar de **catechesegroep** van hun keuze.

Na afloop komt iedereen terug samen om **eucharistie** te vieren.

Startmoment

Welkom

- Heet iedereen van harte welkom.
- Schets de bedoeling van deze samenkomst: jong en minder jong worden nu samen leerling in de school van het geloof. We zoeken het niet te ver. We vertrekken vanuit het feest dat de kerkgemeenschap wereldwijd viert vandaag: Jezus' doopsel.
- Schets het verloop van de catechese. We beginnen met het voorlezen van het evangelie van deze zondag en een korte duiding van de tekst. Na een gezamenlijk zangmoment gaan we naar de catechesegroep van onze keuze. Vervolgens komt iedereen opnieuw samen om eucharistie te vieren.

Evangelielezing

- Het doopsel van Jezus (zie bijlage 1, 2 en 3)
- Kies een lector die het evangelie met veel zorg zal voorlezen.

Tip: Je kunt het evangelie ook bekijken door een fragment uit de film 'Il vangelo secondo Matteo' van P.P. Pasolini (hs 1: 23'-27'12") te projecteren (zie bijlage 4) Het fragment beslaat Mt 3,7-17.

Zangmoment

- We zingen samen 'Gods woord van het begin' (ZJ 233) (zie bijlage 5)

Liturgische tip: Zing dit lied zeker tijdens de viering!

Korte catechetische impuls

- Reik een paar ideeën aan die tot nadenken stemmen en een voorbereiding kunnen vormen voor de catechesegroepen en de eucharistie (zie bijlage 6)
- Niet alles hoeft gezegd: één en ander kan ook een plaats krijgen in de homilie tijdens de eucharistie
- Het is hoe dan ook zinvol dat iedereen die als verantwoordelijke betrokken is bij catechese of viering op voorhand deze gedachten samen doorneemt. Dan en daar start al de eigenlijke catechese.

Toelichting bij de catechesegroepen

- Geef kort een woordje uitleg bij:
 1. de inhoud van de catechesegroep
 2. de gebruikte werkvorm
 3. de doelgroep

Catechesegroepen

Na het startmoment gaan de deelnemers naar de catechesegroep van hun keuze.

Voorzie voldoende lokaaltjes (in het parochiaal centrum) of goed afgeschermd hoekjes (in de kerk) waar de mensen van één catechesegroep kunnen samenkomen. Er kan een keuze gemaakt worden uit zes catechesegroepen.

Catechesegroep I

Opnieuw geboren worden

Wat?

Deze catechese is een bezinning over ons eigen doopsel aan de hand van een fragment uit de brochure van de bisschoppen.

Hoe?

- 1) De begeleider leest luidop de tekst voor over Marius Victorinus (uit de brochure van de Belgische bisschoppen, zie bijlage 7).
- 2) In stilte herlezen allen de tekst. Ieder onderlijnt wat haar of hem treft.
- 3) Een korte uitwisseling over wat ieder onderlijnd heeft. Dat kan bijv. eerst per twee, om het ijs wat te breken.
- 4) Verder gesprek met als mogelijke richtvragen:
 - a) Herken je je in Marius Victorinus (of in Nicodemus)? Voel ook jij de hunkering naar vernieuwing (vanuit het geloof)? En ook de aarzeling om daar stappen in te zetten?
 - b) Christen worden is niet in eerste instantie 'een leer aanvaarden'. Het heeft alles te maken met een ontmoeting met de Heer die 'ja' zegt aan ieder van ons. Herken je dat het inderdaad om een ontmoeting gaat, om zijn jawoord aan ons en ons antwoord daarop? Wat bemoeilijkt die ontmoeting?
 - c) Hoe kijk jij terug op de momenten waarop je de sacramenten van doopsel, vormsel en eucharistie ontving? Ze zijn geen eindpunten, maar leiden ons naar de ontmoeting met de levende Jezus, in de kerkgemeenschap. Ervaar jij dat je daarin een weg gaat?

Voor wie?

voor volwassenen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

tafels en stoelen, schrijfgerei, blad met tekst en gespreksvragen (zie bijlage 7).

Catechesegroep 2

Zang

Wat?

Samen een of meerdere liederen aanleren is een vorm van catechese die jong en oud aanspreekt. In deze catechesegroep gaat de groep dieper in op de betekenis van een lied. Daarbij is er niet alleen aandacht voor de woorden, maar ook voor de melodie, die haar eigen verhaal vertelt.

Hoe?

Kies één of een paar liederen die verwijzen naar Jezus' doopsel of naar het eigen doopsel (zie bijlage 9). Het lied wordt aangeleerd en voorgesteld in melodie én tekst. Dit gebeurt liefst niet docerend, maar in gesprek, door vraag en antwoord, door kleine stukjes voor te zingen, te variëren (dames/heren,...). Enkel bij ZJ 330 is een input voorzien (zie bijlage 8).

Voor wie?

voor jongeren en volwassenen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

stoelen (al staan we voor het zingen zelf best af en toe recht), eventueel instrumenten, bladen met liedtekst en partituur (zie bijlage 9)

Liturgische tip: Onder aansturing van wie de catechesegroep zang volgde – het 'gelegenheidskoortje' dus – kunnen we voor de viering de liederen van de viering al eens zingen.

Catechesegroep 3

Jezus leren kennen aan de hand van een icoon

Wat?

Aan de hand van de icoon van zijn doopsel willen we verwijlen bij wie Jezus is en bij de betekenis van het evangelie van deze zondag.

Hoe?

De icoon wordt in het begin nog niet in detail voorgesteld. Eerst zal ieder ze in stilte bekijken (zie bijlage 10), daarbij op weg gezet door enkele vragen (zie bijlage 11). Na een korte tijd is er een eerste moment van uitwisseling.

Let wel: bedoeling is dat het een geloofsgesprek wordt, geen gesprek over smaken en stijlen. De icoon is ontsprongen aan het gebed en wil gebed op gang brengen.

De begeleider kan om het gesprek te leiden best gebruik maken van de catechetische impuls (zie bijlage 6). Hij heeft op voorhand ook de toelichting bij de icoon al doorgenomen.

Vervolgens overloopt de begeleider nogmaals de icoon met behulp van de toelichting (zie bijlage 12).

Daarna legt hij opnieuw enkele vragen voor aan de groep (zie opnieuw bijlage 11).

Voor wie?

voor volwassenen en jongeren

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

de icoon van Jezus' doopsel (een voldoende grote icoon) of een kleurenkopie van de icoon (bvb. 1 per deelnemer op A4) (zie CD-rom) of de projectie van deze icoon (scherm, laptop, beamer), antwoordblad en schrijfgerief, CD-rom met powerpoint

Catechesegroep 4

Jezus daalt af in het water

Wat?

Water heeft een rijke symboliek. Deze catechese voor kinderen wil de betekenis van water in het leven en in de Bijbel verkennen, om van daaruit de brug te slaan naar Jezus' doopsel en naar ons eigen doopsel.

Hoe?

De groepsbegeleider reikt een paar vragen aan voor een gesprekje rond water. Dat wordt in gang gezet met enkele beelden (zie bijlage 13)

De inhoud van dit gesprek wordt verwerkt in twee doe-momenten:

- De kinderen tekenen Jezus die gedoopt wordt in de Jordaan.
- Eens het gesprek op het doopsel is gebracht, kunnen we ook samen naar de doopvont gaan kijken. We kunnen het doopbekken of wijwatervat in de kerk ook versieren.

Voor wie?

voor kinderen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

lokaal, tafels en stoelen, schrijf- en tekengerief, papier, indien in de kerk, kan gewerkt worden rond de doopvont

Liturgische tip: Het doopbekken kan voor de viering versierd worden met bloemen en met een icoon van het doopsel van Christus. Zelfs het wijwatervat aan het portaal, dat een verwijzing is naar het doopbekken, kan versierd worden.

Catechesegroep 5

Interview met Johannes De Doper

Wat?

Via een eenvoudig rollenspel proberen we het evangelie op een heel aandachtige manier te beluisteren.

Hoe?

Jongeren interviewen Johannes de Doper en maken een krantenartikel. Eventueel kan ook met een camera gewerkt worden, al is de tijd daarvoor eigenlijk te beperkt.

Per twee bereiden jongeren, die in de rol van journalisten kruipen, een interview voor met Johannes de Voorloper (of de Doper) de dag nadat hij Jezus ontmoet en gedoopt heeft. De jonge journalisten bereiden dus enkele vragen voor. Bv.:

- Wie ben jij eigenlijk? Waar leef jij?
- Waarom sta je daar te dopen, aan de Jordaan in de woestijn?
- Waarom komt er zoveel volk naar jou toe, je boodschap is toch veeleisend?
- Wie is volgens jou die Jezus van Nazaret? Denk je dat hij iets met God te maken heeft? Wil je Hem nog terug ontmoeten?

Na ca. 5 min volgt de 'persconferentie'. De begeleider kruipt nu in de huid van Johannes. Hij heeft best enige achtergrond bij deze figuur (zie catechetische impuls in bijlage 6b, maar ook bijlage 14).

Na ca. 20 min van vraag en antwoord gaan de jongeren opnieuw per twee zitten en maken ze een kort krantenbericht op met een aansprekende titel. Ze kunnen daarin focussen op

- de crisis in die tijd
- op de figuur van Johannes
- op Jezus zelf
- op de betekenis van het gebeurde voor deze tijd, voor de lezers

Na nog eens ca. 20 min lezen we de artikels voor aan mekaar.

De resterende tijd (ca. 15 min) volgt uitwisseling over wat men geschreven heeft, over de nieuwswaarde, maar ook over de persoonlijke betekenis van het gebeurde. Dat kan aan de hand van:

- Johannes is een 'verwijzer', een 'wegwijzer' die wegwijst van zichzelf naar Jezus.
- Ken jij mensen als Johannes, die ook naar Jezus wijzen?
- Zou je nu als journalist/als jongere zelf die Jezus willen ontmoeten?
- Wat zou je Hem willen vragen of voorleggen?

Voor wie?

voor jongeren

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

lokaal, stoelen en tafels, schrijfgerei, papier

Catechesegroep 6

‘Jij bent mijn geliefde Zoon in wie Ik vreugde vind.’

Wat?

Deze catechese verkent de idee, net voor de bekoring van Jezus in de woestijn, dat de identiteit van een christen neerkomt op ‘door God geliefd zijn’. (zie catechese bij de 40-dagentijd, blz. 4)

Hoe?

De groep volwassenen bekijkt en beluistert een preek door H. Nouwen (bijlage 14, duur 20’) Nadien is er groepsverwerking rond de vraag: wie ben ik? (Ben ik wat ik doe? Ben ik wat de anderen over mij denken? Ben ik wat ik heb?) (zie bijlage 15)

Voor wie?

voor jongeren en/of volwassenen

Duur?

60 minuten

Benodigheden?

lokaal (eventueel wat te verduisteren), tafels, stoelen, schrijfgerei, computer, beamer, scherm (of witte muur), DVD Henri Nouwen (zie catechesekit ‘Jezus’ doopsel’), blad met gespreksvragen (zie bijlage 15)

Samen eucharistie vieren: liturgische tips

- Vooraf: afspreken met wie straks in de viering licht zal dragen bij het evangelie, de gaven zal aanbrengen, enz...
- De Kyrie-litanie kan vervangen worden door een besprenkeling met doopwater. Intussen kan men het dooplied ZJ 606 zingen 'Wie ingaat tot dit water'.
- Deze besprenkeling met doopwater kan ook gebeuren na de geloofsbelijdenis. Of men kan na de geloofsbelijdenis in een processie naar het doopbekken gaan (dat vooraan in de kerk staat) en er zich bekruisen met doopwater.
- Deze viering van het doopsel van de Heer is een uitgelezen zondag om kinderen te dopen. Zie hierover de Orde van dienst voor de kinderdoop.
- Bij intrede en/of communie kunnen de liederen uit de catechesegroep zang genomen worden, met het gelegenheidskoor als voorzangers.
- Qua liederen wordt volgende suggesties gedaan op <http://www.kerknet.be/liturgie/> (zie bij 'Zingt jubilate')

Inhoudelijk aansluitend bij de evangelielezing

330 Johannes doopt in de Jordaan

609 Water, water van de doop (str 4)

Intredelielied

606 Wie ingaat tot dit water

609 Water, water van de doop

Antwoordpsalm na de eerste lezing

P 44, P 45

Alleluia-vers

3 b Ik verkondig u een blijde boodschap

Bij de bereiding van de gaven

528 Gedenken wij dankbaar

233 Gods woord van het begin

Na de communie

330 Johannes doopt in de Jordaan

780 U Heer, zij lof gebracht

- Zie ook de suggesties voor vieringen op een zondag met geïntegreerde catechese in de andere katernen.

Bijlagen

Bijlage I

Matteüs 3,13-17

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Matteüs

In die tijd kwam Jezus uit Galilea
naar de Jordaan tot Johannes om zich door hem te laten dopen.

Maar Johannes wilde Hem tegenhouden met de woorden:

“Ik heb uw doopsel nodig, en Gij komt tot mij?”

Jezus antwoordde:

“Laat het nu zijn; want zo past het ons
al wat is vastgesteld te volbrengen.”

Toen liet Johannes Hem toe.

Nadat Jezus gedoopt was,
steeg Hij terstond uit het water.

En zie, daar ging de hemel open
en Hij zag de Geest Gods neerdalen
in de gedaante van een duif
en over zich komen.

En een stem uit de hemel sprak:

“Dit is mijn Zoon, mijn veelgeliefde,
in wie Ik welbehagen heb.”

Bijlage 2

Marcus 1,7-11

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Marcus

In die tijd predikte Johannes:

‘Na mij komt die sterker is dan ik,
en ik ben niet waardig mij te bukken
en de riem van zijn sandalen los te maken.

Ik heb u gedoopt met water
maar Hij zal u dopen met de heilige Geest.’

In die tijd vertrok Jezus uit Nazaret in Galilea
en liet zich in de Jordaan door Johannes dopen.

En op hetzelfde ogenblik dat Hij uit het water opsteeg,
zag Hij de hemel openscheuren
en de Geest als een duif op zich neerdalen.

En er kwam een stem uit de hemel:

‘Gij zijt mijn Zoon,
mijn veelgeliefde;
in U heb Ik welbehagen.’

Bijlage 3

Lucas 3,15-16.21-22

Uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Lucas

In die tijd toen het volk vol verwachting was
en iedereen zich aangaande Johannes de vraag stelde,
of hij niet de Messias zou zijn,
gaf Johannes aan allen het antwoord:
'Ik doop u met water, maar er komt iemand
die sterker is dan ik;
ik ben niet waardig de riem van zijn sandalen los te maken.
Hij zal u dopen met de heilige Geest en met vuur.'
Terwijl al het volk zich liet dopen,
en Jezus na zijn doop in gebed was,
geschiede het dat de hemel openging,
en dat de heilige Geest, in lichamelijke gedaante als een duif,
over Hem neerdaalde,
en dat een stem uit de hemel sprak:
"Gij zijt mijn Zoon, de welbeminde,
in U heb ik mijn behagen gesteld."

Bijlage 4

We projecteren een fragment uit de film *Il vangelo secondo Matteo* van P.P. Pasolini (hs 1: 23'-27'12"). Opmerking: vreemd genoeg doet de marxist Pasolini niet zijn best om het evangelie te herleiden tot een louter menselijk en binnenwerelds gebeuren. Hij verbeeldt de beeldspraak van het evangelie die alleen maar wil oproepen: het gaat hier om de zaak van God zelf. De film biedt natuurlijk wel de versie van Matteüs, maar is ook bruikbaar in het B- of C-jaar. Het fragment beslaat Mt 3, 7-17.

Benodigdheden: CD-rom in catechesekit of te downloaden via www.ccv.be/gent en doorklikken naar catechese op zondag (dit fragment best op de harde schijf zetten), laptop, beamer, scherm, boxen.

Bijlage 5

Gods woord van het begin (Bron: Zingt Jubilate 233, t. en m.: M. Weemaes)

Refrein

Gods woord van het be - gin, een lo - pend vuur naar mor - gen,

het zaait zich uit en plant zich voort, God is mens ge - wor - den.

1. Een mens zijt Gij ge - wor - den, zo
2. Heer on - ze God, lank - moe - dig, ver -
3. Leer ons dee - moe - dig le - ven en
4. Voor al - len die ons lief zijn, Gij

1. weer - loos als wij zijn. Troost ons met dauw van
2. geet niet ons be - rouw. Naar U blij - ven wij
3. vre - dig van ge - moed, blijf al - tijd in ons
4. kent ze bij de naam, vra - gen wij licht en

Refrein

1. ze - gen, om - arm wie ang - stig zijn.
2. zoe - ken met toe - ge - wij - de trouw.
3. wo - nen, al - tijd in ons ver - moed.
4. toe - komst, ge - luk in vre - des - naam.

Bijlage 6

Catechetische impuls bij het startmoment: een paar ideeën

Aan het begin van Jezus' openbare leven plaatsen de evangelisten Mt, Mc en Lc Jezus' doop. Ze doen daarmee wat filmregisseurs wel vaker doen: ze beginnen met een belangrijke 'scène' die een licht werpt op alles wat er staat te gebeuren. Het doopsel van Jezus toont wie Hij echt is. Dat zal blijken uit de korte periode die volgt op Jezus' doop.

a) Jezus schuift aan in een lange rij van mensen

- We weten bijna niets over de eerste 30 jaar van Jezus' leven. Hij leidde tot dan toe een onopvallend, verborgen leven. Jezus is in stilte gegroeid in de kennis van God en van de mensen, vgl. Lc 2,40: *'Het kind groeide op, werd sterk en was begiftigd met wijsheid; Gods genade rustte op hem'*.
- Nu, vandaag, is een heel belangrijk moment. Jezus treedt in de openbaarheid. En wel door zich te laten dopen door Johannes. Zo treedt Hij onze geschiedenis binnen. Heel nederig staat Hij daar, als mens onder de mensen, in een lange rij. Onopvallend. Hij is niet anders dan wij. Dat mag ons enorm bemoedigen. Jezus is geen geest of een halfgod die buiten de tijd en boven de aarde leeft: die alles wist en alles kon. Hij staat met twee voeten op de grond. Hij deelt ons bestaan. Het bestaan van alle mensen uit alle tijden.
- In Jezus' dagen was er grote onrust (vgl. de sporen daarvan in het filmfragment, indien gebruikt). Er bestonden verschillende strekkingen met een eigen spiritualiteit, die elk een eigen antwoord gaven op de crisis. De doopbeweging van Johannes is er een van. Zoals velen is Jezus aangesproken door de figuur en de boodschap van Johannes en Hij laat zich daarom door hem dopen.

*'Door zich te laten dopen wordt Jezus solidair met hen die gebukt gaan onder onmacht, die het aan moed ontbreekt, die onder vooroordelen gebukt gaan, die zichzelf onbelangrijk en waardeloos achten, die door stortvloed aan ellende worden meegesleurd, die als in kolkend water verloren dreigen te gaan. Hij gaat aan de kant staan van hen die in hun nood uitkijken naar een ommekeer. Hij wordt de partijganger van hen die bidden en smeken om uit moedeloosheid op te staan, die naar een nieuw leven uitzien en zich niet willen laten neerdrukken door de last, de wanhoop, de nederlagen van het verleden. Jezus ziet dat verlangen en die hoop in mensen en kiest hun kant. Hij wordt één van hen' (W. Logister, *Contouren van God*, Altiora-Averbode, 2004, 136-137).*

- Degene die wij 'Christus' noemen, 'Heer' en 'zoon van de Allerhoogste' heeft ons leven geleefd. Laten we even stilstaan bij wat dat betekent. Wie God wil leren kennen, moet zich in het leven van een mens verdiepen, van deze concrete mens die daar rond het jaar 27 afdalt in het water van de Jordaan. De grootsheid van God laat zich lezen in de concreetheid en de broosheid van dit mensenbestaan. Dat is het eigene van het christendom: *'in het centrum staat een mens'* (E. Bianchi, tijdens een interview voor de Italiaanse televisie).

- Het is van het grootste belang dit helemaal ernstig te nemen. God spreekt zich helemaal uit in deze mens. Evident is dat niet: *‘De christenen zijn het ongelukkig genoeg sinds lange tijd vergeten: Jezus heeft zich niet getoond als een God die met macht en glorie onder de mensen komt en evenmin is men op die manier in Hem gaan geloven (...) sommigen hebben in zijn bestaan, in zijn menselijkheid goddelijke sporen gezien en hebben Hem daarom “Kurios/Heer” genoemd’* (E. Bianchi, *Chrétien, que dis-tu de toi-même?*, Bayard-Paris, 2006, 181).

b) Jezus laat zich dopen door Johannes

- Na een ‘stilte’ van 400 jaar is er opnieuw een profeet zoals de grote oude profeten van Israël en Juda. Zijn naam is Johannes. Wat zegt hij tegen de mensen? Zijn boodschap is scherp en streng (Lc 3,7-9). Hij heeft het over het feit dat niemand aanspraak kan maken op God. Zelfs niet de vroomste of de strafste gelovige. Iedereen moet zich bekeren, zegt Johannes, en er een andere stijl van leven op na houden. Niemand mag zich bedienen van God of denken dat hij God in zijn binnenzak heeft. Johannes wil dat de mensen opnieuw zoeken naar de bedoeling die God heeft met deze wereld. Zo wil hij *“voor de Heer een volk in gereedheid brengen”* (Lc 1,17).
- Hoewel hij een strenge toon aansloeg, hadden velen toch oor naar de boodschap van Johannes (vgl. Mc 1,4-8). Niet zozeer de religieuze leiders, want die waren wantrouwig. Wel het gewone volk. En dus ook een zekere Jezus uit Nazareth in Galilea, een heel eind daar vandaan. Als Hij op een bepaald ogenblik zijn ambacht en vaderhuis verlaat, weten we wat daartoe de aanleiding is geweest: het optreden van Johannes aan de Jordaan. Jezus moet getroffen geweest zijn door de oproep om zich te vernieuwen.
- Waarom laat Jezus zich dopen? Is het dan nodig dat Hij, die toch heel dicht bij God staat, een doopsel van bekering en van reiniging ondergaat? Is Hij niet zonder zonde? De kwestie is dat Jezus ons lot wil delen. Hij is solidair met de mensen van zijn tijd en van alle tijden. Hij wordt één van ons. Zo is God zelf: geraakt door het lijden van zijn volk. Het afdalen van Jezus in de Jordaan is het afdalen van God om bij ons te zijn (vgl. Ex 3,7-8).

‘In die beweging van afdalen krijgen we al een rijk portret van wie Jezus is: Hij, die toch God is, is iemand die voortdurend is afgedaald, die de kunst verstaat om klein en kwetsbaar, de minste te worden om anderen groot te maken en te dienen. Jezus dompelt zich onder in een milieu van gekwetste en zondige mensen’ (M. Steen, *Jezus door Johannes gedoopt*, in P. Vande Vyvere en J. Van der Vloet (red.), *Opnieuw geboren*, Halewijn-Antwerpen, 2005, 15).

- Maar alleen door zo te doen, door zo dicht bij ons te komen, door kwetsbaar te durven leven zoals wij, ja door ons te willen aanraken, kan God ons redden, ons genezen. Wie liefheeft wil dichterbij komen om die liefde te tonen. Daarom staat Jezus daar bij Johannes en daalt Hij met ons mee af in het water van de Jordaan. Hij daalt af om ons op te tillen.
- Straks, als we eucharistie vieren, gebeurt hetzelfde. Zo dicht wil God bij ons zijn in Jezus, dat Hij aan de ambo zijn Woord tot ons spreekt, en daar op het altaar voor ons tot brood en wijn wordt. Opdat wij leven zouden hebben en wel in overvloed (vgl. Joh 10,10).

c) De hemel gaat open

- Meteen nadat Jezus gedoopt is, *scheurt de hemel open*. We moeten proberen die Bijbelse beeldtaal te verstaan. Dat de hemel opengaat, is een beeld om te zeggen: nu gaan we een glimp opvangen van God die *'in het ontoegankelijke licht woont en die niemand heeft gezien'* (vgl. I Tim 6,16). Nu zal iets oplichten van wie God is ('theofanie'). Waar? In de man die daar gedoopt wordt. In Jezus van Nazareth. Zo was het eerder al gebeurd bij grote profeten als Ezechiël (vgl. Ez 1,1). Maar nooit is er een mens geweest die zó vol was van God. Nooit heeft een mens zo veel van Hem kunnen tonen. Jezus is méér dan een profeet. Daarom kunnen we zeggen dat in Jezus 'de hemel voor ons opengaat'. Wie Hem ziet, ziet de Vader (vgl. Joh 14,9).
- *Een duif daalt op Jezus af*. De duif is het symbool van de Geest, de adem van God die de schepping bezielt, die de profeten heeft doen spreken en die elke tijd opnieuw mensen bezielt, tot op vandaag. Die Geest doortrekt helemaal deze Jezus. Als we later Jezus zullen horen spreken, of dingen zien doen, dan moeten we beseffen: dit alles doet Hij met de kracht van Gods Geest.
- En dan is er een *stem* die klinkt: *'Jij bent mijn geliefde zoon, in jou heb ik mijn welbehagen gesteld'*. Het is God zelf die van de mens Jezus getuigt, van Hem krijgt Jezus zijn geloofsbrief. 'Welbehagen' is een wat vreemd woord dat je beter als vreugde, verlangen, liefde, ja zelfs als begeerte zou kunnen vertalen (Gr. *eudokia*, Hebr.: *rasôn*). Het is wat de bruidegom voelt voor zijn bruid. Die grote vreugde, dat liefdesverlangen voelt God voor Jezus en in Hem voor alle mensen (vgl. Lc 2,14). Gods liefde rust op Jezus. En meer nog: Jezus is de uitdrukking van Gods intense verlangen naar ons.
- Die liefdesverklaring zal later nog eens klinken, dit keer op een hoge berg, waar Jezus alleen is met twee van zijn leerlingen. Ook daar klinkt het: *'dit is mijn Zoon, in wie ik vreugde vind'* (Mt 17,5). Twee keer krijgen we zo een *doorkijk* op wie Jezus echt is. We vangen een glimp op van zijn diepste wezen. Wat is dat diepste wezen van Jezus? Dat Hij 'openbaring' (epifanie) is van God: helemaal 'van God', Gods eigen zoon. Iemand die zich als mens Gods verlangen eigen maakt, die volmondig 'ja' zegt aan de Vader.
- Zo moeten we Jezus volgen op zijn verdere weg: in wat Hij zegt en doet is God zelf betrokken partij. In Jezus doet God aan ons een aanzoek van liefde. God zal deze geliefde Zoon ook ondersteunen en blijven dragen, wat er ook gebeurt (vgl. Js 42,1).
- Maar het gaat niet enkel over Jezus. Wij zijn met en in Jezus' naam gedoopt. Wij horen bij Hem. Voor de meesten onder ons is ons doopsel al lang achter de rug. Maar ook over ons heeft toen de stem van God de Vader geklonken - en die klinkt nog altijd: *'Jij bent mijn veelgeliefde zoon, jij bent mijn veelgeliefde dochter'*. Zo heeft Hij ook met ieder van ons een plan, dat vertrekt vanuit de diepste waarheid over onszelf: dat wij net als Jezus Gods veelgeliefden zijn. Ik hoor bij God, wat er ook met mij gebeurt.

Bijlage 7

Opnieuw geboren worden. Het verhaal over Marius Victorinus en de priester.

(Bron: Bisschoppen van België, *Opnieuw geboren worden. Leven vanuit de sacramenten*, Licap-Brussel, 2010, blz. 5-6)

'Het betrof een beroemd filosoof uit het Rome van die tijd; zijn naam was Marius Victorinus. Hij was een eerlijke zoeker die zich interesseerde voor de christelijke traditie. Rond hem was een intellectuele kring gegroeid waartoe een vooraanstaande priester behoorde. Tot deze laatste zei de filosoof onder vier ogen: 'Weet je, ik ben al christen' Maar de priester antwoordde: 'Daar geloof ik niets van. Voor mij ben je pas christen als ik je in de kerk van Christus zie.' De filosoof lachte: 'Dus de muren maken iemand tot christen?' Zo ging het een hele tijd. De filosoof noemde zich geregeld christen; de priester ontkende het en dan volgde stevast dat grapje over de muren. Tot er volgens Augustinus (die ons het relaas van dit voorval geeft, nvdr) iets nieuws gebeurde: 'Op een dag zei Marius Victorinus: 'Kom, we gaan naar de kerk, nu ga ik christen worden.' De priester wist van blijdschap niet hoe hij het had en ging met hem mee. Hij deed mee aan de catechese en meldde zich daarna al gauw aan om het doopsel van de wedergeboorte te ontvangen. Rome was verbaasd, de Kerk was blij.'

De filosoof werd geen christen door de aanvaarding van de christelijke leer. Het volstond niet dat hij ja zei tegen de leer. God moest ook nog ja zeggen: tegen hem namelijk. God moest de kans krijgen om hem zijn liefde te schenken. Die ontmoeting met de levende Heer heeft de filosoof grondig veranderd. Hij stelde zich open voor Gods woord in de Schriften en ging erop antwoorden in het gebed. Hij liet zich als catechumeen inwijden in het geloof. De intellectueel van stand vond voortaan zijn plaats in een gemeenschap van analfabeten en geletterden, armen en rijken, slaven en vrijen. Daar werd hij ondergedompeld in het doopwater en ontving hij het licht van Christus, de zalving met Gods Geest en het voedsel van de communie.

Wat met Marius Victorinus gebeurde, noemt Augustinus in zijn relaas 'het doopsel van de wedergeboorte'. Het is inderdaad een tweede geboorte. Reeds Jezus gebruikte dat beeld tijdens een nachtelijk gesprek met een andere zoeker. Aan Nikodemus zei de Heer dat hij opnieuw geboren moest worden. 'Kun je soms nog eens de schoot van je moeder binnengaan om geboren te worden?' (Joh 3,4) lachte deze. Maar Jezus bedoelde een geboorte 'uit water en geest' (Joh 3,5) en verweet Nikodemus die tot de leidende joodse kringen behoorde: 'U bent degene die Israël moet onderrichten en u begrijpt dit niet?' (Joh 3,10). Het is een vraag van Jezus. Begrijpen wij het?'

Herlees, onderlijn wat jou treft en wissel daarover uit met mekaar.

- a) Herken je je in Marius Victorinus (of in Nicodemus)? Voel ook jij de hunkering naar vernieuwing (vanuit het geloof)? En ook de aarzeling om daar stappen in te zetten?
- b) Christen worden is niet in eerste instantie 'een leer aanvaarden'. Het heeft alles te maken met een ontmoeting met de Heer die 'ja' zegt aan ieder van ons. Herken je dat het inderdaad om een ontmoeting gaat, om zijn jawoord aan ons en ons antwoord daarop? Wat bemoeilijkt die ontmoeting?
- c) Hoe kijk jij terug op de momenten waarop je de sacramenten van doopsel, vormsel en eucharistie ontving? Ze zijn geen eindpunten, maar leiden ons naar de ontmoeting met de levende Jezus, in de kerkgemeenschap. Ervaar jij dat je daarin een weg gaat?

Bijlage 8

ZJ 330: Johannes doopt in de Jordaan (t.: M. Van der Plas, m.: J. Bielen)

(Bron: *Liedbesprekingen* op www.kerknet.be)

Dichter Michel Van der Plas inspireerde zich voor de tekst van dit lied op Mt 3,15-16: de scène waarin het doopsel van Jezus wordt beschreven.

Strofe 1 is de inleiding. Johannes en Jezus, de hoofdrolspelers, worden voorgesteld. De dichter schetst de omstandigheden van hun ontmoeting. Terwijl Jezus in gebed is, klinkt een stem. Merkwaardig is dat de volgende vier strofen weergegeven worden in de vorm van een citaat. De aanhalingstekens worden geopend bij het begin van strofe 2, en terug gesloten na strofe 5. Deze tekst is beduidend langer dan bij Matteüs, want het lied brengt Bijbelse elementen bij elkaar die meteen de spirituele betekenis weergeven van deze gebeurtenis.

Strofe 2. 'Jezus' wordt nu 'Christus' genoemd. Deze 'titel' voor Jezus situeert Hem in Gods 'heilsplan': de eeuwenlange liefdesgeschiedenis van God met de mensen.

Strofe 3. De Vader stelt Jezus voor. Hij is zijn Woord, zijn stem, zijn uitverkorene. Jezus is degene die Gods plan zal ontfouwen aan de wereld.

Strofe 4. Wat is Jezus' programma? Wat zal Hij doen? Jezus' taak wordt hier concreet gemaakt aan de hand van profetieën die we vooral kennen uit de adventsliturgie en uit de eerste lezing die we straks in de eucharistie zullen horen. Jezus geeft de geringen hun recht (Js 11, 4), Hij zal het geknakte riet niet breken (Js 42, 3).

Strofe 5. Jezus leert ons de Vader kennen als 'licht' en 'liefde'. Hij brengt 'vrijheid' en 'vrede'. De laatste woorden zijn bekliffend en drukken het weergaloze van ons geloof uit: in Hem (een mens!) komt God ons onder ogen. Ongetwijfeld kregen ook wij bij onze doop de opdracht die Jezus op zich nam: naar armen gaan, het geknakte riet niet breken, in Gods naam vrijheid brengen en vrede stichten. Dat kan niet zonder de kracht van Jezus' Geest.

De muziek zelf. De componist, de norbertijn Jos Bielen, schreef bij deze tekst een verhalende melodie. Getuige daarvan het gebruik van overwegend achtste noten en een opvallend diatonische melodie (dat is een melodie waarbij de noten elkaar zonder sprongen opvolgen).

Toch vallen twee details op.

- De melodie begint met de dominant (la) en niet, zoals gebruikelijk, met de tonica (re). Ze zal wel eindigen met de grondnoot. Dat geeft de indruk dat het lied niet echt begint bij de eerste noot maar eigenlijk al bezig is. Zou het kunnen dat de toondichter er deze gedachte aan toevoegt: de opdracht voor een gelovige begint niet met het doopsel, maar wordt daar wel bevestigd en bekrachtigd?
- Een tweede opvallend detail betreft de maatwisseling. De eerste muzikale zin (twee regels tekst) begint in de maat van 3 en eindigt in de maat van 4. De tweede muzikale zin (twee volgende regels tekst) start in 4 en eindigt in 3; zo kan hij weer herbeginnen met de volgende strofe. Deze structurele ritmische ingreep bepaalt in grote mate de 'snelheid' waarmee het verhaal wordt verteld. Maar eens we goed op dreef zijn 'breekt' hij ons ritme en trekt hij onze aandacht om niet ons hele leven in hetzelfde metrum te beleven. Het is een manier om de aandacht te vestigen op de boodschap van de dichter, een manier om aandacht te krijgen voor Gods boodschap die meespeelt in ons leven – omdat we net als Jezus Christus, gedoopt werden en een opdracht meekregen.

Bijlage 9

Partituren van geschikte liederen

• ZJ 330: Johannes doopt in de woestijn

1. Jo - han - nes doopt in de Jor - daan,
2. 'Dit is mijn zoon van wie ik houd
3. Dit is mijn woord, dit is mijn stem,
4. Die ar - men, als hij van mij spreekt,
5. Dit is mijn lief - de en mijn licht,

1. wan - neer op - eens de wol - ken bre - ken en
2. en he - den geef ik hem uit han - den, een
3. hem heb ik eeu - wig uit - ver - ko - ren, in
4. in recht en red - ding doet ge - lo - ven; die
5. dit is mijn heil van - uit de ho - ge dat

1. Je - zus in ge - bed blijft staan, om -
2. Chris - tus die mijn plan ont - vouwt voor
3. hem kom ik tot u, door hem laat
4. het ge - knak - te riet niet breekt, de
5. vrij - heid brengt en vre - de sticht. In

1. dat een stem be - gint te spre - ken:
2. al - le vol - ken, al - le lan - den.
3. Ik mij op de we - reld ho - ren.
4. klei - ne vlas - pit niet zal do - ven.
5. hem kom ik u on - der o - gen.'

• ZJ 131: Bode die zijn weg bereidde

1. Bo - de die zijn weg be - reid - de,
2. Schreeu - wend en ge - ba - ren ma - kend
3. He - le - maal op - nieuw be - gin - nen,
4. Schuld be - ken - nen, ons be - ke - ren,

1. stem die riep in de woës - tijt
2. stond hij daar als een as - ceet,
3. niet meer zon - di - gen voort - aan.
4. kie - zen voor een nieuw be - staan?

1. dat men God een weg moest ba - nen.
2. vroeg hij 't le - ven dat men leid - de
3. An - ders le - ven, an - ders den - ken,
4. En ge - doopt wor - den in wa - ter

1. Zou hij de Mes - si - as zijn?
2. af te leg - gen als een kleed.
3. kun - nen wij die droom wel aan?
4. om her - bo - ren heen te gaan?

5. Je - zus heeft de stem ver - no - men.
6. Zie het Lam, zei toen de do - per,
7. Uit de wol - ken klonk het te - der:

5. Hij is in de rij gaan staan.
6. de Mes - si - as die ons redt.
7. dit is mijn be - min - de Zoon.

5. Hij wou ook dat men Hem doop - te,
6. En een duif kwam toe - ge - vlo - gen.
7. En nog stond de Heer in 't wa - ter

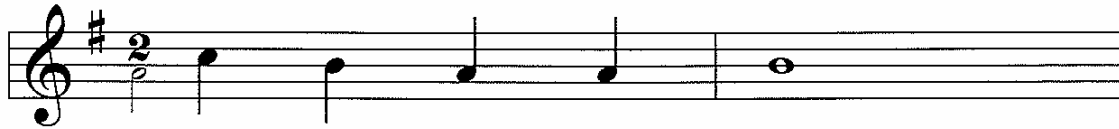

5. Hij daal - de in de Jor - daan.
6. Wie heeft daar toen op ge - let?
7. in het mid - den van de stroom.

• ZJ 607: Doop ons, Heer

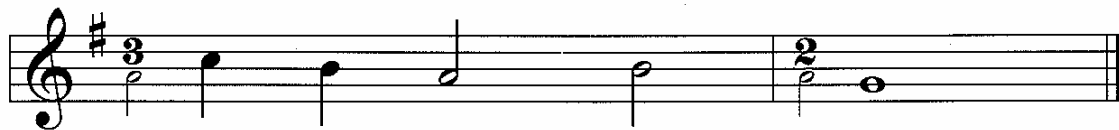
1. Doop ons, Heer, in le - vend wa - ter, o - pen
2. Zien - de zijn wij blind ge - bo - ren, spre - kend
3. Uit uw Geest op-nieuw ge - bo - ren zien wij

1. oog en oor en mond;
2. stom en ho - rend doof,
3. ver in het ver - schiet,

1. wie zich baadt in uw ge - na - de hoort en
2. op - ge - slo - ten en ver - lo - ren in ons
3. ho - ren wij met ei - gen o - ren hoe wij

1. ziet en zingt ter - stond.
2. don - ker on - ge - loof.
3. zin - gen: een nieuw lied!

- **ZJ 609: Water, water van de doop.**

Een lied dat de Bijbelse symboliek van water oproept. De vierde strofe verwijst naar het evangelie van deze dag.

1. Wa - ter, wa - ter van de doop,
2. Wa - ter, wa - ter van de vloed
3. Wa - ter, wa - ter van de Nijl,
4. Wa - ter, wa - ter der Jor - daan,
5. Wa - ter, wa - ter van de doop,

1. taal en te - ken van de hoop:
2. die de ark wel dra - gen moet,
3. draag het scheep - je van het heil,
4. al - le schuld is weg - ge - daan,
5. uit uw bron ont - springt de hoop:

1. zie, wij ko - men bij u staan,
2. hoog staat daar de re - gen - boog:
3. bie - zen mand - je in het riet:
4. on - ze zon - den draagt de Heer,
5. God be - vrijdt en Hij ge - neest,

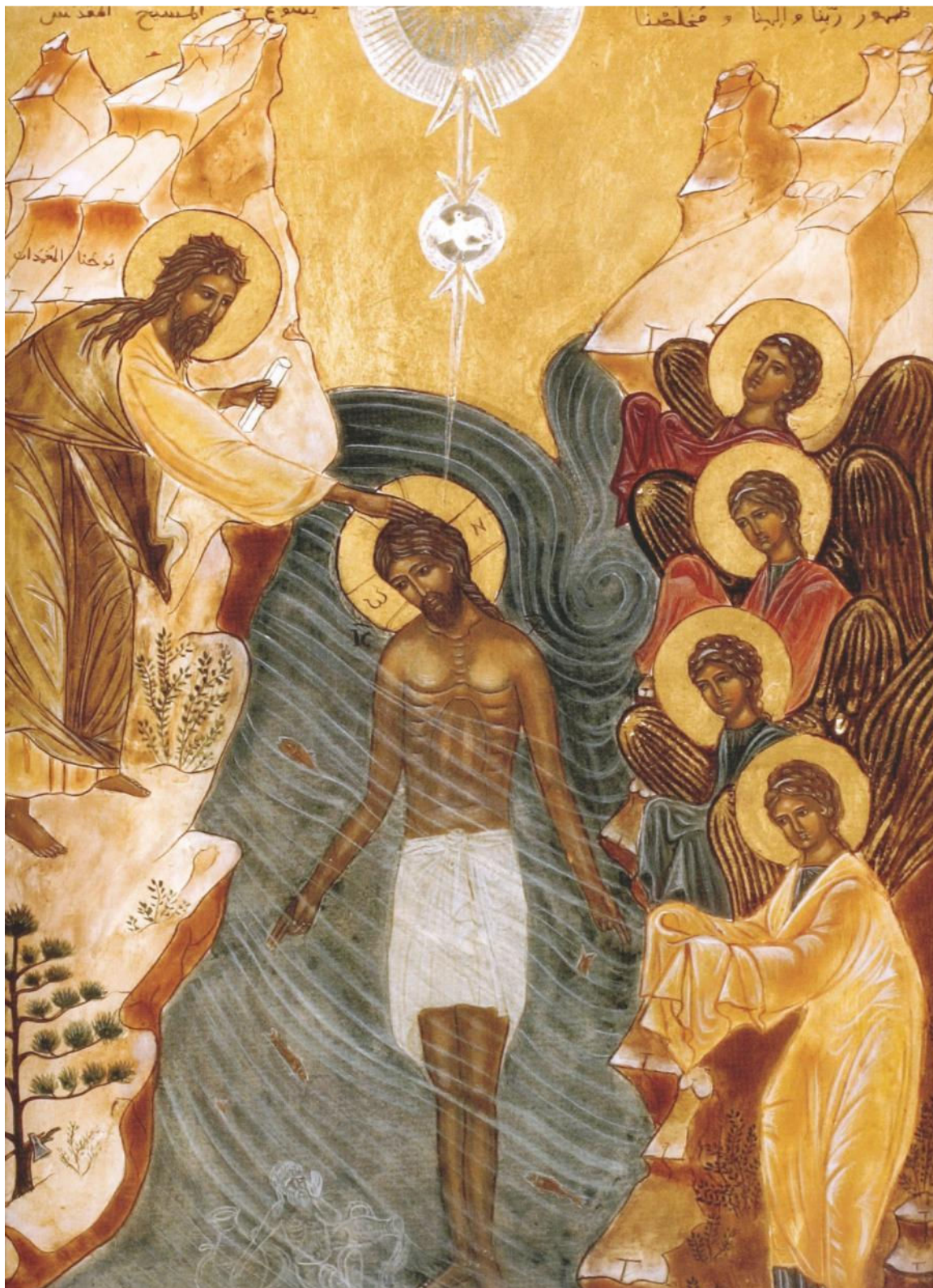

1. wijs ons Gods be - lof - ten aan!
2. God maakt heel de aar - de droog!
3. God ver - geet de zij - nen niet!
4. zie: de duif daalt op Hem neer!
5. lof zij Va - der, Zoon en Geest!

- Evt. kan ook de antwoordpsalm in gezongen versie aangeleerd worden: niet enkel het refrein, maar ook de verzen: zie www.kerknet.be, link 'liturgie', link 'zingt jubilate', dan 'antwoordpsalmen A-B-of C-jaar'. Bij de opmaak van deze catechese is er nog geen volledig uitgewerkte antwoordpsalm beschikbaar op de site.

Bijlage 10

De icoon is overgenomen uit Monastères de Bethléem, de l'Assomption de la Vierge et de Saint Bruno, *Jésus le regarda et Il l'aima. Icônes et fresques* – Tome I, Saint Laurent du Pont (F), 2009, p. 125.

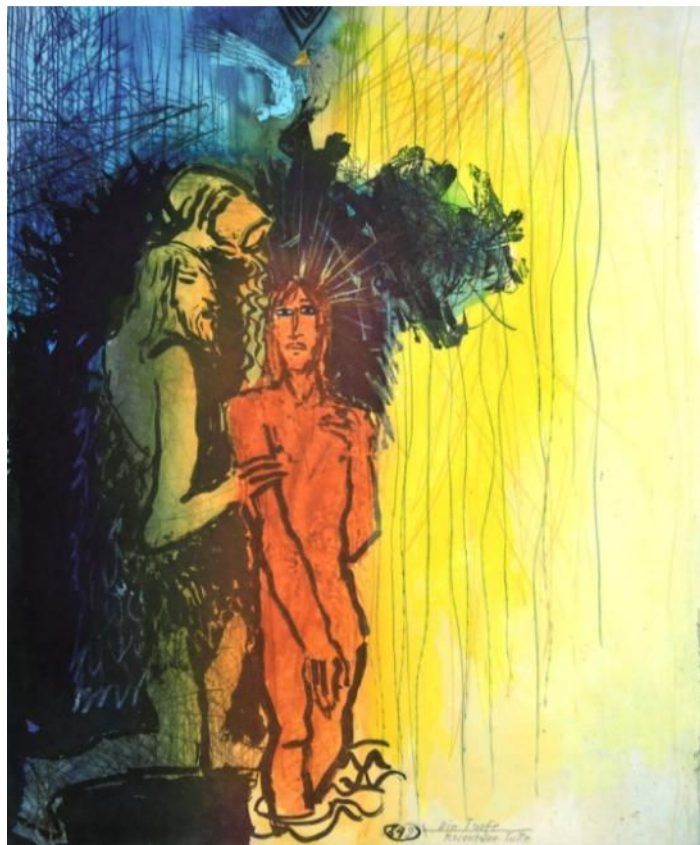

Ter vergelijking nog twee andere voorstellingen, waarvan die van Giotto nog heel dicht bij de iconenkunst staat:

- Giotto di Bondone (1267-1337), fresco in een kerk in Padua

- Moderne versie van Adi Holzer (°1936)

Bijlage 11

Eerste stap.

De icoon staat niet stil bij de buitenkant, maar voert naar de binnenkant van het gebeuren. De taal van de iconenschilder is (Bijbelse) beeldtaal. Alles heeft een diepere betekenis. De icoon trekt me mee in het gebeuren dat ze afbeeldt.

- Bekijk aandachtig de icoon. Wat valt je op?
- Let nu eens extra op de figuur van Jezus en op die van Johannes. Wat zou je zonder veel voorkennis over hen kunnen zeggen?

Nu volgt een korte uitwisseling.

Daarna geeft de begeleider toelichting bij de icoon (zie bijlage 12)

Tweede stap.

Er wordt zowel in het evangelie als op de icoon beleden wie Jezus is. Hij wordt als het ware geplaatst op de kruising van twee lijnen.

- Een horizontale lijn.
Jezus is ten volle mens. Zijn naaktheid onderstreept zijn menselijkheid en zijn kwetsbaarheid. Op vele iconen wordt Jezus dan ook volledig naakt, dus zonder lendendoek afgebeeld (zie de versies van Giotto en Holzer). Hij is geen halfgod. Hij is een mens als wij. Hij eindigt aan een kruis.
- Een verticale lijn.
Jezus wordt in verband gebracht met 'boven', met God zelf. Er wordt iets over Hem geproclameerd. Namelijk dat er nooit een mens is geweest die zó vol was van God. Nooit heeft een mens zo veel van God getoond. Jezus is méér dan een profeet of een goed mens. Daarom kunnen we zeggen dat in Jezus 'de hemel voor ons opengaat'. Wie Hem ziet, ziet de Vader (vgl. Joh 14,9). Zo moeten we Jezus volgen op zijn verdere weg. Bij alles wat Jezus verder zal doen, klinkt een liefdesverklaring van de Vader aan ons mensen. God zal deze geliefde Zoon ook ondersteunen en blijven dragen, wat er ook gebeurt (vgl. Js 42,1).
- Kan jij die horizontale en die verticale lijn volgen? Toets je eigen beeld van Jezus aan wat over Hem verkondigd wordt in dit evangelie en op deze icoon.

Derde stap.

Ook over ieder van ons klinkt Gods stem: 'Jij bent mijn veelgeliefde zoon, jij bent mijn veelgeliefde dochter'. Dat is de diepste waarheid over onszelf: dat wij net als Jezus Gods veelgeliefden zijn.

- Kan je jezelf in de icoon plaatsen, daar waar Jezus staat?

Bijlage 12

Toelichting bij de icoon van Jezus' doopsel.

- Midden in de Jordaan staat een **naakte Christus**. Dat Hij naakt is, heeft meerdere betekenissen. Het betekent allereerst dat Hij een mens is als wij: 'Adam', uit klei getrokken. Maar dat Hij de naakte Adam is, verwijst ook naar de onschuld uit het paradijs (de naakte Adam van voor de zondeval). Tenslotte roept Jezus' naaktheid ook op dat Hij geleefd heeft als een dienstknecht, die zich niet vastklampt aan de gelijkheid met God (vgl. Fil 2, 6-8). De zoon van God kleedt zich uit en legt alle waardigheid naast zich neer, om de mens te kunnen kleden in een glorierijk en onvergankelijk kleding van heil en geluk.
- De **Jordaan** wordt voorgesteld als een donkere watermassa, gelijkend op de zwarte holte op vele andere iconen. Ze is het symbool van de nog niet verlore wereld, van mensen die wachten op de komst van God. In Jezus komt God en wel midden in de duisternis van zonde, lijden en dood. Precies door af te dalen in deze donkere afgrond, en als de nederige bij uitstek heel onze kwetsbaarheid te dragen, kan Hij ons ook aanraken, optillen. De Kerkvaders stelden al: wat niet aangeraakt wordt, wordt niet genezen.
Op het feest van de Openbaring (6 januari, het 'Kerstmis' van het Oosten) wordt in de Oosterse liturgie onder andere het evangelie van Jezus' doopsel gelezen. Want hier, in Jezus' onderdompeling in onze wereld, openbaart God zich ten volle. Later, aan het einde van zijn leven, zal Jezus nog dieper afdalen. Tot in de donkerste donkerte van de dood, om haar daar te overwinnen.
- De **rotsen** stellen de onherbergzame streek voor waar Johannes doopte: in de woestijn, aan de Jordaan. Het is een symbolische plaats waar destijds de Israëlieten het Beloofde Land introkken. Johannes roept de herinnering op aan Mozes en zegt: we moeten opnieuw door de woestijn van bekering om Gods nieuwe wereld binnen te kunnen gaan.
- **Johannes de Doper**, draagt op sommige iconen - hier niet - een gewaad van kamelenhaar (de dracht van de woestijnprofeet). Hij houdt zijn **rechterhand** boven het hoofd van Christus. Dit doet denken aan het sacramentele gebaar bij het doopsel van de christen.
In zijn **linkerhand** houdt Johannes een rol, symbool van zijn prediking en van het Woord waar hij van leeft. (Op andere iconen maakt Johannes met die linkerhand een biddend gebaar dat, naar God verwijzend, ook uitdrukt hoe dit alles hem te boven gaat.
- Uit de hemel komt de H. Geest, een **duif**, in een straal boven het hoofd van Christus neer. In de straal staan soms de woorden: *"Dit is mijn welbeminde Zoon, in wie ik mijn welbehagen heb"*. Als de duif wordt gebruikt als symbool van de Geest, dan is dat misschien een verwijzing naar de duif die Noach uitzond. Het dier dat over de doodswateren vliegt op zoek naar het droge doet dan denken aan de Geest van God die voor de schepping over de wateren zweeft (vgl. Gen 1,2). Het komt ook voor dat de Geestduif een kruikje in de bek houdt waaruit olie over het hoofd van Jezus vloeit, net zoals gebeurt met de heilige olie bij het doopsel van de christen.

- Aan de andere kant van Christus staan **engelen**. Die hebben niets met folklore te maken. Ze verwijzen naar de liturgie (van de Oosterse Kerk), waar men zich altijd omringd weet door de engelen die in eeuwigheid Gods lof zingen. Dat de engelen hun **handen bedekt** houden, betekent dat ze eerbied hebben voor Degene die ze dienen.
- In de nabijheid van Jezus, in het water, is – naast enkele vissen - een **naakt mannetje** te zien dat neerzit tussen kruiken en geschrokken opkijkt naar Jezus. Het figuurtje is een antieke watergeest en staat hier symbool voor de Jordaan zelf. (Soms zit er nog een halfnaakt vrouwtje bij, gezeten op een vis. Zij stelt dan de zee voor.) Deze Bijbelse beeldtaal spreekt als we er een psalm bij nemen:
*'Toen Israël weg was uit Egypte, de stam van Jakob weg bij dat wrede volk, is Juda Hem heilig geworden, werd Israël zijn koninklijk domein.
Dit zag de zee en zij sloeg op de vlucht; dit zag de Jordaan en hij schrok terug'. (Ps 114,1-3)*
'Jordaan' en 'zee', hier beeld van chaos en dood, verwijzen dus naar de Rode zee, waar Gods volk onder leiding van Mozes doorheen trok. Zoals het water week voor Mozes, zo wijkt het later ook voor de profeet Elia, die de rivier kan oversteken. Zo zal tenslotte het doodswater wijken voor Jezus, die er doorheen trekt en ons met zich meetrekt.

Bijlage 13

Jezus daalt af in het water

Gesprekje

a) Water in het dagelijkse leven.

- We bekijken enkele beelden die oproepen hoe water bron van leven en oorzaak van dood kan zijn. (foto's: zie onder, en op de CD-rom). Aanvullend kan nog gevraagd worden: Wanneer vinden we het fijn dat er water is?
Wanneer zijn we bang van water?
- Besluit. Er is geen leven mogelijk zonder water. Denk aan een kindje in de moederschoot (vruchtwater). Maar water kan ook het leven bedreigen. Denk maar aan overstromingen. De twee betekenissen zitten in het doopwater: met Jezus door de dood gaan en opstaan tot nieuw leven. Maar er is meer.

b) Water in de Schrift

- Kennen we verhalen in de Bijbel waar er sprake is van water?

De begeleider laat niet enkel oproepen, maar licht ook de verhalen samen met de kinderen toe. Telkens wordt gevraagd wat de betekenis is van water (leven of dood) en hoe God hierin aan het werk is.

Enkele voorbeelden:

- i. De zondvloed. Water is hier dreiging. Als de mensen zich afkeren van God, keert de chaos, de dood terug.
 - ii. Doortocht door de rietzee. Water is hier dreiging en redding. Gods mensen gaan door de dreiging, wie hen naar het leven staan, worden door het water verslagen.
 - iii. Petrus die over het water naar Jezus toekomt. Water is hier dreiging. Wie zijn ogen op Jezus gericht houdt, zinkt niet.
 - iv. Jezus' doop in de Jordaan. Water is hier bron van reiniging. De mensen laten zich door Johannes dopen omdat ze een nieuw leven willen leiden.
 - v. ...
- Tip voor de begeleider. Om je wat voor te bereiden op deze laatste vraag kan je op www.willibrordbijbel.nl in het lege vakje voor 'Ga!' eens 'water' intikken. Je krijgt dan 517 Schriftplaatsen waar 'water' voorkomt.

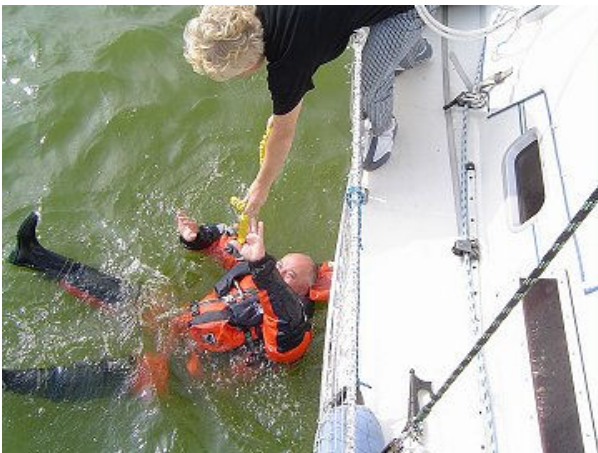
c) Water bij het doopsel (evt. verplaatsen naar de doopkapel, bij de doopvont)

- Als we gedoopt worden, komt er water aan te pas, net als bij Jezus. Heeft iemand dat al eens gezien? Wat zou dat doopsel te betekenen hebben?
- Tip voor de begeleider. Enige achtergrond is te vinden in P. Vande Vyvere en J. Van der Vloet (red.), *Opnieuw geboren*, Halewijn-Antwerpen, 2005.

Doe-momenten

- Teken eens Jezus die gedoopt wordt in de rivier de Jordaan. Nadien kan je iets vertellen bij je tekening.
- Het doopbekken kan versierd worden met bloemen en met een icoon van het doopsel van Christus. Zelfs het wijwatervat aan het portaal, dat een verwijzing is naar het doopbekken, kan versierd worden.

Enkele afbeeldingen die op weg kunnen zetten

Bijlage 14

Over Johannes de Doper

Johannes de Doper leeft in een woelige tijd. De bezetting door de Romeinen - de zoveelste in een lange rij - viel de bevolking van Palestina aan het begin van onze jaartelling zwaar. Was Israël niet het land van Gods belofte? Bij grote lagen van de bevolking leefde rond het begin van onze jaartelling het besef dat het einde nabij was. Het slechte bestuur, de belastingsdruk vanwege de bezetter, de verarming van een groot deel van de bevolking, kon dit blijven duren? Door de verschillende oorlogen was reeds langer - sinds de 2de eeuw voor Christus - de stroming van de apocalyptiek ontstaan. De bestaande wereld zou gewelddadig eindigen en een nieuwe wereld zou van bij God neerdalen. Ingewijden hadden daarover visioenen (vgl. Daniël).

Velen wachtten op het herstel van Israël. Een zaak was duidelijk: zo kon het niet verder.

Na een stilte van 400 jaar komt er in deze context opnieuw een profeet zoals de grote profeten van Israël en Juda: Johannes de Doper. Zijn boodschap is scherp en klaar:

‘Hij zei tegen de mensen die massaal uitliepen om zich door hem te laten dopen: Addergebroed, wie heeft u voorgespiegeld dat u de komende toorn kunt ontlopen? Brengt liever vruchten voort waaruit bekering blijkt. En zeg nu niet van uzelf: ‘Wij hebben Abraham als vader’; want ik zeg u dat God uit deze stenen kinderen kan maken voor Abraham. De bijl ligt al aan de wortel van de bomen; iedere boom die geen goede vrucht voortbrengt, wordt omgehakt en in het vuur gegooit.’ (Lc 3,7-9)

Gods oordeel is nakend. Tot het uitverkoren volk behoren is op geen enkele manier een privilege. Om aan het vuur te ontkomen, moet Israël zich bekeren. Het moet terug naar het begin, naar ‘de drempelsituatie’ (G. Lohfink) van voor de intocht in het land: door de woestijn - waar Johannes preekt - en door de Jordaan - waar Johannes doopt - om net als bij de Uittocht te leren vertrouwen op de belofte. Enkel dan is het klaar om Gods land van belofte te betreden.

Wat Johannes te verkondigen heeft, is op zich beschouwd geen goed nieuws. Het gaat om de aankondiging van een naderend, definitief oordeel. Heel Israël, niet zozeer een of andere ‘heilige rest’, moet opnieuw bewogen worden en zich eindelijk confronteren met de levende God, met de oorspronkelijke bedoeling van Jahwe met zijn volk. Johannes wilde ‘voor de Heer een volk in gereedheid brengen’ (Lc 1,17): Israël, zijn naam waardig.

Het optreden en de boodschap van Johannes sloegen aan (vgl. Mc 1,4-8). Niet zozeer bij de religieuze leiders - zij waren wantrouwig - maar bij het volk zelf. Onder degenen die zich rond de Doper verzamelden, bevond zich ook een zekere Jezus uit Nazaret. Over de periode van Jezus’ leven vóór zijn doopsel weten we amper iets, maar geen enkel canoniek evangelie begint zonder verwijzing naar het optreden van Johannes de Doper. Als Jezus, uit Galilea afkomstig, op een bepaald ogenblik zijn ambacht en vaderhuis verlaat, weten we wat daartoe de aanleiding is geweest: het optreden van Johannes aan de Jordaan. Jezus moet getroffen geweest zijn door de oproep om eindelijk het vernieuwde Israël te worden. Zeker is ook dat Hij zich door Johannes liet dopen (vgl. Mc 1,9-11). Deze doop en het contact met Johannes hebben Jezus geconfronteerd met de vraag naar zijn eigen roeping. Hij heeft zich toen in de woestijn teruggetrokken om te weten te komen wat God van Hem vroeg (vgl. Mc 1,12-13).

Volgens Marcus is Jezus naar Galilea teruggekeerd toen Johannes werd gearresteerd (vgl. Mc 1,14). Johannes werd als publiekstrekker te gevaarlijk. Bovendien viel hij in ongenade bij Herodias, Herodes' onrechtmatige vrouw (vgl. Mc 6,14-29). Twee zaken blijken uit de evangelies. Ten eerste is de arrestatie van Johannes voor Jezus het teken voor het begin van een zelfstandig optreden. Johannes, 'de ware initiator van het proces van de eindtijd' (B. Standaert) heeft Jezus zicht gegeven op zichzelf. Ten tweede: zijn gewelddadige dood zal voor Jezus' zelfverstaan belangrijk worden. Als Johannes' opvolger zal Hem hetzelfde lot toevallen.

Bron: D. Van Belle, *Jezus. Wat heeft Hij gezegd?* Les 1.10 in de *School voor Geloofsverdieping*, januari 2010.

Bijlage 15

DVD: zie catechesekit - Tekst van de catechese van H. Nouwen

Samen delen U bent geliefd

**Preek door Henri J. Nouwen:
U bent geliefd I**

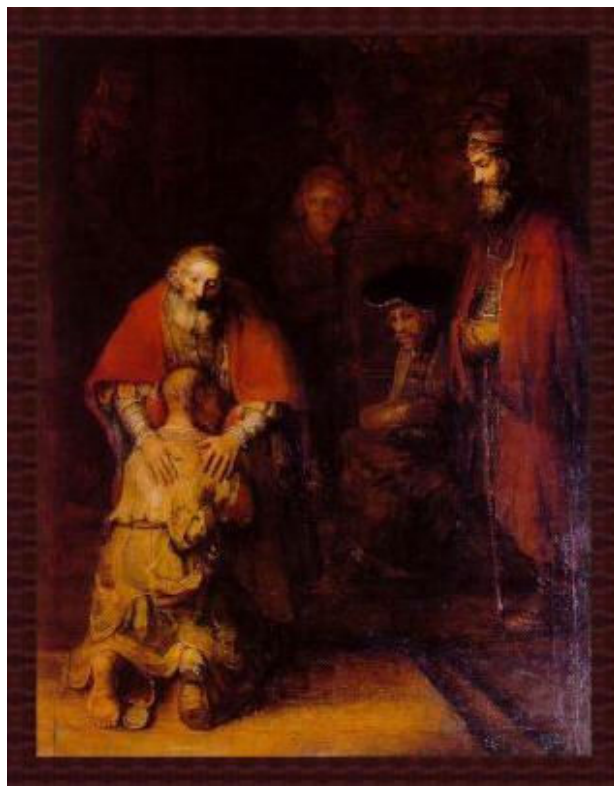
Ik ben heel dankbaar dat ik vanochtend hier mag zijn en mijn geloof met u mag delen. De kern van mijn geloof bestaat uit de overtuiging dat u en ik, dat wij allemaal de geliefde zonen en dochters van God zijn. Dat zeg ik maar meteen. Wij zijn de geliefde zonen en dochters van God. En één van de enorme geestelijke taken die we hebben is dat te beseffen en vervolgens een leven te leiden dat uitgaat van die wetenschap. Maar dat is niet zo eenvoudig. De meesten van ons slagen er maar niet in die waarheid te bevatten.

Ik heb deze flip-over meegebracht om u een idee te geven hoe we ons leven meestal leiden.

Ik trek een streep. Stel u voor dat dát mijn leven is, mijn eigen kleine chronologie, mijn tijd op de klok, zeg maar. Ik ben geboren in 1932. Wat zet ik aan de andere kant. Misschien 2010, dat zou mooi zijn. Maar meer tijd, krijg ik echt niet. Misschien zegt u: Ik ben later geboren. Dan komt u hier te staan en hebt u aan deze kant nog een paar jaar extra. Maar dat maakt niet zo heel veel verschil. Uw leven is maar beperkt. Een kort leven, dat heel snel voorbijgaat. Het is zo voorbij. De vraag die wij ons moeten stellen, is: Wie zijn wij? Dat is de vraag die ons drijft. Ons hele leven proberen we antwoord te vinden op die vraag: Wie ben ik?

Ons eerste antwoord is: 'Ik ben wat ik doe'. Dat is heel tastbaar. Als ik goede dingen doe en als ik een beetje slaag in het leven voel ik me goed over mezelf. Maar als dingen niet lukken, word ik een beetje neerslachtig. Als ik ouder word, kan ik minder doen. Dan zeg ik: 'Kijk naar mijn trofeeën. Kijk, ik heb veel goede dingen gedaan. Kijk naar de boeken of muziek die ik geschreven heb. Of kijk naar de kinderen die ik gevormd heb. Ik heb iets goeds gedaan.'

Je kunt ook zeggen: 'Ik ben wat anderen over me zeggen', 'ik ben wat anderen zeggen'. Wat anderen van je zeggen maakt heel veel indruk. Soms is de mening van anderen zelfs overheersend. Als mensen goed over je spreken, voel je je heerlijk. Maar als iemand achter je rug over je praat of als iemand zich negatief over je uitlaat voel je je ineens heel verdrietig. Ik heb een keer voor duizenden mensen gesproken en die waren lovend over wat ik had gezegd. Maar er was één man bij die zei: 'Ik vond het grote nonsens'. En dat was het enige dat bleef hangen. Het lijkt er dus op dat afkeurende woorden van iemand je recht in je hart kunnen raken. Als iemand 's ochtends iets tegen je zegt dat pijn doet, bijvoorbeeld dat je dom bent... kan dat je de hele dag bijblijven en je humeur verpesten.

Je kunt ook zeggen: 'Ik ben wat ik heb'. Ik ben een Nederlandse man. Ik heb aardige ouders. Ik heb een goede opleiding en een goede gezondheid. Ik heb zoveel. Maar zodra ik daarvan iets verlies... als een familielid overlijdt of als ik ziek word... of als ik bijvoorbeeld mijn bezittingen kwijtraak, dan kan ik de geestelijke duisternis inglijden.

Ik wil graag dat u even stilstaat bij het feit dat u en ik veel van onze energie stoppen in: 'Ik ben wat ik doe', 'Ik ben wat anderen over me zeggen' en 'Ik ben wat ik heb'.

Als dat het geval is, ziet ons leven er al snel als volgt uit:

Want als mensen goed over me spreken en als ik heel veel heb en goede dingen doe ben ik gelukkig en enthousiast. Maar als het minder gaat, als ik er ineens achter kom dat ik veel dingen niet meer kan, als ik erachter kom dat mensen slecht over me spreken, als ik ten slotte merk dat ik vrienden kwijtraak, dan kan ik een depressie krijgen en heel neerslachtig worden.

En voor je het weet, gaat je leven als een jojo op en neer. Want het gaat goed als aan al die punten voldaan wordt, maar we zakken weg zodra we die dingen kwijtraken. Veel van onze geestelijke inspanning is erop gericht boven die lijn te blijven. Dat noemen we overleven. We willen overleven. We willen vasthouden aan onze goede naam, aan een goed product... en we willen vasthouden aan onze bezittingen. Maar we weten dat we uiteindelijk zullen sterven. Als je zo'n leven leidt, met al z'n ups en downs kom je tenslotte bij de dood. En als je dood bent, is het afgelopen. Niemand praat meer over je. Je hebt niks meer. Je kunt niks meer doen. En je raakt alles kwijt. En van dat leventje van u en mij blijft niks meer over.

Wat ik u vandaag wil zeggen, is dat deze voorstelling van zaken verkeerd is. Dat is niet wie u bent en dat is niet wie ik ben. De duivel zei tegen Jezus in de woestijn: Verander deze stenen in brood. Laat zien dat U iets kunt. Spring van de tempel en laat mensen U opvangen. zodat ze goed over U spreken. Kniel voor me neer, dan geef ik U veel bezittingen. Dan bent U geliefd, want U doet iets... mensen praten goed over U en U hebt iets. En iedereen zal van U houden.

Maar Jezus zei: Dat is gelogen. Dat is de grootste leugen die er is waardoor mensen relaties aangaan die tot geweld en verwoesting leiden.

Jezus zei: Ik weet wie Ik ben. Voordat de Geest Mij naar de woestijn leidde om verzocht te worden daalde de Geest Gods neer en zei: Gij zijt mijn Zoon, de geliefde, in U heb Ik mijn welbehagen. Dat is wie u bent. Dat is wie ik ben. Jezus hoorde die stem. Gij zijt mijn Zoon, de geliefde; in U heb Ik mijn welbehagen. Aan die stem hield Jezus zich vast terwijl Hij zijn leven leidde. Sommige mensen prezen Hem, anderen verwierpen Hem.

Sommigen riepen hosanna, anderen kruisigden Hem. Maar Jezus hield vast aan de waarheid. Wat er ook gebeurt, ik ben geliefd bij God. Dat is wie ik ben. En daardoor kan ik leven in een wereld die me afwijst of prijst of me uitlacht of op me spuugt. Ik ben geliefd. Niet omdat mensen me geweldig vinden. Ik was al geliefd voordat ik geboren was.

En beste vrienden... er is één ding dat ik u vandaag in elk geval duidelijk wil maken: Wat voor Jezus geldt, geldt ook voor u. U moet weten dat u de geliefde zoon of dochter van God bent. Dat moet u niet alleen met uw oren horen, maar ook met uw hart. U moet het horen zodat u uw hele leven kunt omgooien.

Luister naar de Bijbel. 'Ja, Ik heb u liefgehad met eeuwige liefde. Zie, Ik heb u in mijn handpalmen gegrift voor altijd. Ik heb u gevormd in de kolken der aarde. Ik heb u van de moederschoot aan gevormd. Ik hou van u. Ik omarm u. U bent van Mij en Ik van u. U behoort Mij toe.'

U moet die woorden horen. Want als u die stem kunt horen, die aloude stem vanuit de eeuwigheid, wordt uw leven steeds meer dat van de geliefde zoon of dochter. Want dat bent u.

En dan gaat u ontdekken dat alles wat u doet in uw leven gevoed wordt door de wetenschap dat u Gods geliefde zoon of dochter bent. Want dat bent u. Dan gaat u hierin geloven. Die cirkel van kennis wordt steeds groter totdat die uw dagelijks leven binnentreedt. U zult nog steeds af en toe afgewezen en geprezen worden en verliezen. Maar dat beleeft u niet als iemand die op zoek is naar z'n identiteit. U beleeft dat als de geliefde zoon of dochter. U zult zich door verdriet en lijden heenslaan, u zult zowel uw successen als uw mislukkingen beleven als iemand die weet wie hij is.

Ik wil u nog iets vertellen. De stem die u de geliefde zoon of dochter noemt is de stem van degene die het eerst van u houdt. De eerste liefde. Johannes schrijft dat wij elkaar moeten liefhebben, gelijk de Vader ons heeft liefgehad. En de grote moeilijkheid is ons bewust te worden van die liefde. Iemand had u al lief voordat uw ouders, broers, zussen en leraren dat deden.

De mensen die van ons houden, doen ons niet altijd goed. De mensen die om ons geven, doen ons ook pijn. U hebt misschien zelf gemerkt dat degenen die u het meest na staan: uw vader, uw moeder, uw kinderen, uw broer, leraren, de kerk ook degenen zijn die u de meeste pijn kunnen doen.

Hoe moeten we daarmee leven? Hoe kunnen we leven met de kennis dat liefde en verdriet altijd samengaan? Dat kan alleen als we vasthouden aan die eerste liefde. Dan kunnen we degenen vergeven die slecht met ons omgaan. Maar bovendien kunnen we dan in de liefde die we wel krijgen een glimp opvangen van die eerste liefde van God die echt is. Kunt u die gedachte vasthouden?

Elke keer als u geneigd bent bitter te worden, jaloers te worden, uit te halen, u afgewezen te voelen... zeg dan tegen uzelf: Ik ben de geliefde zoon of dochter van God. Ook als ik afgewezen word, zie ik die afwijzing als een manier om de waarheid opnieuw te omarmen. Net als snoeien. Op die manier kan ik de waarheid van mijn geliefd zijn beter doorgronden. Als ik daaraan kan vasthouden tijdens mijn leven dan kan ik vrijelijk van andere mensen houden zonder dat ik van ze verwacht dat ze al mijn wensen vervullen.

Want God heeft u en mij geschapen en een hart gegeven dat alleen voldoening krijgt door Gods liefde. Elke andere vorm van liefde is maar een bijkomstigheid. Die liefde is echt maar beperkt en zal verdriet meebrengen. En als we voorkomen dat we verbitterd raken door dat verdriet en we daardoor juist een dieper besef krijgen van ons geliefd zijn dan zijn we zo vrij als Jezus en bewandelen we de aarde in het besef van Gods liefde, waar we ook gaan.

Bijlage 16

Gespreksvragen voor het groepsgesprek over de catechese van H. Nouwen

Welke bekoring van Jezus verbind je met de identiteitsvragen van H. Nouwen?

Identiteit	Bekoring
Ik ben wat ik heb	
Ik ben wat ik doe	
Ik ben wat anderen over mij zeggen	

In welke identiteitsopvatting herken je de mens het best?

In welke identiteitsopvatting herken je jezelf het best?

Is de identiteit van een christen – ‘ik weet mij door God bemind’ – een herkenbare ervaring voor jou?